

Geleid door de opgaande Zon

Brief van Vader Generaal voor Kerstmis 2017

Dierbare broeders en zusters, terwijl we er al op gericht zijn het Kerstfeest van de Heer te vieren, denk ik met dankbaarheid terug aan de intensiteit van het afgelopen jaar en aan de vele ontmoetingen met jullie gemeenschappen. Ik vergeet hierbij ook niet de vele kritieke en dramatische situaties die ik met velen onder jullie gedeeld heb. Politieke, sociale, kerkelijke, communautaire en persoonlijke situaties, waarin we ons soms verward en gedesoriënteerd voelden. Daarom heb ik dan ook geregeld over het thema 'desoriëntatie' gemediteerd, over die toestand waarin we ons verlamd en onmachtig voelen om de juiste weg te onderscheiden en te volgen. Deze staat van desoriëntatie is vandaag een cultureel verschijnsel dat vaak uitgebuit wordt door wie makkelijk aan de macht wil komen.

Als een volk niet langer weet waar heen te gaan, valt het gemakkelijk ten prooi aan wie het hardste roept dat hém volgen de juiste weg is. Dictators, met welke ideologie ze zich ook mogen voorstellen, zijn altijd mensen die erin slagen de menigte naar henzelf te richten. Ook Benedictus waarschuwt ons: ieder van ons, in de kleine wereld van onze gemeenschap of familie, of op het vlak van ons werk en onze verantwoordelijkheid, kan aan diezelfde logica toegeven en een 'tiran' worden voor wie in zijn of haar nabijheid verkeert (cf. RB 27,6; 65,2).

O Oriens!

Het christendom is het antwoord op deze toestand van desoriëntatie waarin het hart van de mens en de hele samenleving elkaar altijd vinden. Sinds zijn eerste verschijnen in de stal van Bethlehem, richt Jezus Christus de weg van de mens. En dat zingen we plechtig in de antifoon 'O Oriens!' van de liturgie van 21 december:

*O Dageraad, Gij eeuwig licht vol luister,
die als een zon staat boven plaats en tijd
en die het vuur van recht en vrede zijt,
kom ons nabij, red ons van dood en duister.*

Het werkwoord 'oriënteren' stamt af van de term *oriente*, het geografisch punt waar de zon opgaat. De eerste betekenis van *oriente* is verbonden met het werkwoord *oriri*, wat zoveel betekent als 'geboren worden, opkomen'. De zon is de *oriens* in eigenlijke betekenis, omdat het de opkomende ster is. Het opgaan van de zon oriënteert de hele wereld, met haar licht oriënteert zij de dag. De natuur van het universum zelf leert de mens op een symbolische manier hoe hij zich moet oriënteren, hoe hij de dag moet beginnen en beleven en daarbij te weten welke richting hij uit moet gaan. Het opgaan van de zon ordent de tijd en de ruimte van de dag tot aan haar dalen. En de dag die van zonsopgang tot zonsondergang verstrijkt, staat symbool voor het mensenleven dat zich tussen geboorte en dood afspeelt. Het is tussen deze twee polen dat het leven betekenis moet krijgen, een richting, en dus gericht moet worden.

De geboorte van Jezus, de gebeurtenis van God die mens wordt, heeft zich geopenbaard als het opkomen van een licht dat in staat is het leven van iedere mens en elk volk te richten. Niet om het naar de dood of de ondergang te richten, maar naar een volheid van leven die de mens zichzelf niet kan geven. De herders die geroepen werden om de pasgeboren Jezus te bezoeken, of de magiërs die gekomen zijn om Hem te aanbidden door zich op een ster te richten die op het moment van Zijn geboorte op mysterieuze wijze verschenen is, laten ons zien dat Christus, vanaf zijn eerste verschijnen onder de mensen, het licht is dat aan het leven zijn ware richting en betekenis geeft. Wie zich op Jezus richt, vindt in Hem de ware richting voor zijn leven. De magiërs keren 'langs een andere weg' naar hun land terug (Mt 2,12), een weg die niet langer aan de wensen van Herodes gehoorzaamt, maar bepaald wordt door het Kind dat ze ontmoet hebben. De oude Simeon heeft zijn hele leven in de Tempel doorgebracht, gericht op de ontmoeting met Jezus, en als het zover is, als 'het licht dat voor de heidenen straalt' (Lc 2,32) komt om zijn leven te verlichten, wordt ook de weg naar de dood voor hem een 'gaan in vrede' naar de bestemming van eeuwig leven die hem door Christus' aanwezigheid onthuld werd (cf. Lc 2,29).

Elke echte ontmoeting met Jezus geeft betekenis aan het leven, richt het leven in al zijn waarheid en schoonheid.

De chaos verlaten

Voordat Hij in het leven van mensen en gemeenschappen oprijst, bevinden we ons altijd in een situatie van chaos en verwarring. Voordat we de Heer, het Licht van de wereld, ontmoeten, is alles verward: ons hart, ons leven, onze ideeën, onze relaties. Het volstaat te denken aan de verwarde gedachten en gevoelens die de leerlingen van Emmaüs hadden, of aan de relationele en morele verwarring van de Samaritaanse, aan de mentale en geestelijke verwarring van de bezetenen, of aan de verwarring die onder de apostelen ontstond toen ze zich afvroegen wie onder hen de grootste was of door hun gebrek aan geloof. Voordat ze Christus ontmoetten, waren ze allen volledig gedesoriënteerd – ze wisten niet waar heen te gaan – ook, en vooral, toen ze meenden op de juiste weg te zijn, zoals de Farizeeën en Saulus van Tarsis.

Het is belangrijk dat we erkennen dat deze verwarring allereerst in onszelf en in onze gemeenschappen aanwezig is. Maar we mogen niet denken dat dit gevoel van desoriëntatie noodzakelijkerwijs negatief zou zijn. Vaak is het eenvoudigweg het gevolg van onze realiteit. Veel gemeenschappen zijn gedesoriënteerd door de broosheid van hun leden, te wijten aan hun gevorderde leeftijd en aan het gebrek aan roepingen. Soms is het de maatschappelijke verwarring, de politieke of economische situatie van een land, die ons in verwarring brengt en ons een gevoel van desoriëntatie bezorgt. Desoriëntatie kan ook een besmetting zijn die van één lid op de hele gemeenschap wordt overgedragen, bv. als iemand een heftige crisis doormaakt, de gemeenschap verlaat, of erg ontrouw is aan de gemeenschappelijke roeping.

Ook als alles goed gaat, kan het positief zijn als een persoon of een gemeenschap tijden doormaakt waarin heroriëntatie zich opdringt: dat betekent namelijk dat men op weg is, dat men vooruit gaat. Wie altijd blijft zitten of liggen, zal zich nooit gedesoriënteerd voelen, maar komt ook niet in beweging, is niet op weg.

Als we uit onze verwarring willen geraken, de richting van onze levensweg willen hervinden, is het hoe dan ook belangrijk dat dit niet gebeurt door ons tot onszelf of tot wereldse leiders te richten, maar wel, zoals we elke dag in het *Benedictus* zingen, tot de 'opgaande Zon die verschijnt aan hen die in het duister en de schaduw van de dood gezeten zijn', omdat alleen Hij 'onze voeten kan richten op de weg van de vrede' (Lc 1, 78-79).

De kerken die, sinds de eerste eeuwen, naar het oosten gericht zijn, hebben ons geleerd om het gebed te beleven als het weer oppakken van de juiste richting in ons leven. Vanuit het oosten zal Christus terugkomen. Vanuit het oosten komt Christus al, als de zon die elke morgen, na iedere nacht, opgaat, ook na de geestelijke nachten waarin we de richting van ons leven kwijt zijn. We zouden altijd moeten bidden om ons leven, om al wat ons overkomt, de situatie waarin we ons bevinden, opnieuw richting en betekenis te geven, en ook opdat deze richting en zin Christus zelf zouden zijn, Zijn aanwezigheid, Zijn omkijken naar ons, Zijn wandelen met ons. Als we niet op deze manier bidden, merken we dat de verwarring in en rondom ons toeneemt, en dat deze wanorde ons leven somber maakt. Het gebed neemt de zwaarte, het lijden en de broosheid niet weg, maar maakt dat dit alles opnieuw een betekenis, een richting, een orde, kan krijgen die een vreugdevolle vrede voortbrengt.

Het is de Heer!

Het is niet het gebed op zich dat het leven richting geeft. Bidden wil zeggen: kijken naar het oosten om de opgaande zon te zien. Het is het opgaan van de zon en haar aanwezigheid, haar licht en warmte, die ons van de verwarring van de duisternis en de schaduw van de dood bevrijdt. Het gebed verandert ons leven als het gericht is op de aanwezigheid van Christus die voor ons opstaat.

Hoeveel tijd verliezen we niet, als we geconfronteerd worden met de problemen en moeilijkheden van mensen en gemeenschappen, met het zoeken naar oplossingen of het eisen van veranderingen zonder ons allereerst tot Christus te wenden die gekomen, gestorven en verrezen is om in elke mogelijke menselijke situatie aanwezig te zijn en deze opnieuw betekenis en toekomst te geven! De oplossingen en de veranderingen die komen, zullen dan niet langer ons werk zijn, maar wel de weerspiegeling in en rondom ons van een licht dat ons de ogen geopend heeft.

Hoe daagt de lichtende aanwezigheid van Christus in ons leven?

Als we het Evangelie overwegen, zien we dat de Heer zich uiterst zelden als een bliksemflits openbaart. Christus openbaart zich bijna altijd als de opgaande zon, als de dageraad die de bron van haar schittering geleidelijk aan onthult.

Zoals tijdens die ochtend waarop Petrus en enkele apostelen eropuit getrokken waren om te gaan vissen en de hele nacht niets gevangen hadden. De verrezen Jezus komt precies als een dageraad tevoorschijn: 'Toen het reeds morgen begon te worden, stond Jezus aan het strand, maar de leerlingen wisten niet dat het Jezus was' (Joh 21,4). En toen Jezus hun ontgoocheling en verwarring zag omdat ze niets gevangen hadden, gaf Hij hen de richting aan, zei Hij hen hoe ze te werk moesten gaan opdat hun leven vruchtbaar, nuttig, gelukkig, zou zijn: "Werpt het net uit rechts van de boot, daar zult ge iets vangen". Nadat ze dit gedaan hadden, waren ze niet meer bij machte het net op te halen vanwege de grote hoeveelheid vissen' (Joh 21,6). Op dat ogenblik herkent de apostel Johannes in deze aanwezigheid die opgaat als de zon en het leven naar haar volheid richt, de Verrezenen: 'Daarop zei de leerling van wie Jezus veel hield tot Petrus: "Het is de Heer!"' (Joh 21,7). Allen zien en ervaren ze die Aanwezigheid die steeds duidelijker wordt, en toch is er slechts één die Jezus herkent en het aan zijn meest nabije metgezel zegt. En hoe meer Christus' lichtende aanwezigheid oplicht, hoe meer de herkenning zich verspreidt, alsof Johannes een kaars aan dat paasvuur ontstoken had en de vlam aan Petrus en de anderen doorgegeven had. Zo staan ze dan allen rondom Hem heen geschaard, in stilte, verheugd, met hun hart vol van verering en genegenheid voor de Heer. 'Geen van de leerlingen durfde Hem vragen: "Wie zijt Gij?", omdat ze wisten dat het de Heer was. Jezus trad dichterbij, nam het brood en gaf het hun, en zo ook de vis' (Joh 21,12-13).

Zou dit fantastische gebeuren vol tederheid en vriendschap zich ook niet telkens opnieuw voor ons en onder ons moeten voordoen? Zou het voor onze gemeenschappen geen dagelijkse, eucharistische gebeurtenis moeten zijn? Als dat niet gebeurt, wat voor zin heeft ons samenleven dan? En vooral, wat voor zin heeft het dan om onze inspanningen, ons falen, het verminderen van onze krachten en onze menselijke middelen, met elkaar te delen? 'Jezus sprak hen aan: "Vrienden, hebben jullie soms wat vis?" "Neen", antwoordden ze' (Joh 21,5). Als Jezus verschijnt en naar de vruchten van onze inspanningen vraagt, is het alsof we vaak opgesloten blijven in ons "Neen!", in het "Neen!" dat zich beperkt bij het vaststellen van onze grenzen zonder naar meer te verlangen of te vragen.

Het absurde van deze geslotenheid is dat we niet meer vragen en verlangen, zelfs niet in de aanwezigheid van het oneindige 'meer' dat ons gegeven is, dat ons aankijkt, dat ons aanspreekt, dat naar ons verlangt. De zon is al opgekomen en we sluiten onze ogen om te leven in de nacht.

De ogen van het geloof

De Heer is reeds opgestaan in ons leven, in het leven van de wereld. Toen de herders en de magiërs naar Bethlehem geroepen waren, was Jezus al geboren. En alle leerlingen, getuigen van de Opstanding, hebben hun ogen geopend om een Aanwezigheid te herkennen die reeds uit het graf was opgestaan, die Maria Magdalena al gezien had in de veronderstelling dat het een tuinman was, die al urenlang met hen op weg was naar Emmaüs, een Aanwezigheid die hen van op de oever van het meer al stond toe te kijken, toe te roepen, op te wachten. De aanwezigheid van Jezus wordt niet gecreëerd, maar altijd herkend door de gave van het geloof. En het geloof is zoals onze ogen: ze zien, niet omdat ze licht creëren, maar doordat ze zich openen om het als gave te ontvangen. Het geloof is altijd een openen van onze ogen om, in de gave van de Geest, het licht van Gods aanwezigheid in Christus te herkennen.

Daarom verwijt Jezus zijn leerlingen alleen als ze te weinig geloof hebben, omdat ze hun ogen niet openen voor een licht dat hen reeds gegeven is. Niets doet Christus meer verdriet dan dit sluiten van onze ogen voor de schittering van Zijn aanwezigheid. Daarom heeft Jezus over Jeruzalem geweend: 'Toen Hij naderbij kwam, liet Hij zijn blik over de stad gaan en weende over haar, terwijl Hij zei: "Mocht ook gij op die dag inzien wat u tot vrede strekt! Maar nu is dat voor uw ogen verborgen. (...) Gij hebt de tijd, waarin barmhartig op u werd neergezien, niet erkend"' (Lc 19,41-44).

Het is niet aan iets dat we trouw of ontrouw zijn, maar aan iemand. De schittering van de trouw van zoveel bejaarde monniken en monialen is niet te meten in jaren of daden, maar in hun verliefde blik op Christus. En als iemand weggaat, misschien een van de jongsten, is het bijna nooit door ernstige vormen van ontrouw, maar precies omdat ze hun ogen niet hebben kunnen of weten te openen voor het licht van Zijn aanwezigheid, het enige dat zin geeft aan iedere roeping, en ook aan onze menselijke zwakheid in het beleven ervan.

Ons opnieuw focussen of richten op de aanwezigheid van de Heer, leven in functie van Zijn opgaan in de alledaagsheid van onze relaties en ons doen en laten, is het grote werk van het christelijk leven, waar monniken en monialen de voorkeur aan zouden moeten geven. Wat we ook doen, onze taak in de Kerk bestaat erin gefocust te blijven op Christus die midden onder ons opgaat 'om onze voeten op de weg van vrede te richten' (Lc 1,79), de vrede voor ons, de vrede voor allen, de vrede van de gemeenschap met de Vader in de Heilige Geest in Christus, de Verlosser van de hele

mensheid. Alleen zo worden ons geloof en onze roeping veelbetekenend voor de wereld, omdat ze haar eigen betekenis en die van iedere werkelijkheid doen toekomen. Eén enkele persoon die met zijn hart op Christus gericht leeft en zich door Hem laat richten, verandert de chaos in geordende realiteit omdat ze op haar doel, haar vervulling gericht is, ook als de wereld er (nog) niets van merkt.

Precies daarom heeft God de Kerk in de wereld geplaatst, zoals Psalm 88 zingt: 'Gelukkig het volk dat wandelt, Heer, in het licht van uw aanschijn' (psalm 88,16). Zijn wij dat volk? Is onze Orde, zijn onze gemeenschappen dat gelukkig en blij volk, omdat het wandelt in het licht van het Aanschijn, onthuld door het Mysterie, Christus de Heer?

Ons opnieuw op Christus richten

Als we ons vaak verloren en gedesoriënteerd voelen, ook als we onze roeping volgen, en bepaalde situaties in onze gemeenschappen ons verontrusten en ons onzeker maken over de te volgen weg, of ons proberen ervan te weerhouden of terug te doen keren, komt dat omdat we onze gerichtheid op Christus in ons leven verwaarlozen, omdat we ons, zowel persoonlijk als samen, niet voldoende focussen op de Zon die opgaat om onze voeten te richten. We hebben de pretentie en de verwaandheid, of misschien doodgewoon de lichtzinnigheid, om te geloven dat we ons in het leven kunnen oriënteren zonder ons op Jezus te richten. We denken dat we de vier windstreken van ons bestaan kunnen bepalen zonder te kijken naar het punt waar de zon opkomt. Daarom is het niet uitzonderlijk personen of gemeenschappen te zien die ervan overtuigd zijn dat ze de goede richting volgen, terwijl ze de tegenovergestelde richting uitgaan. Wie niet kijkt naar de zon die opkomt in het oosten, kan er niet zeker van zijn dat hij zich naar het noorden, het zuiden of het westen begeeft.

Maar hoe kunnen we ons laten oriënteren door de aanwezigheid van Christus die voor ons opgaat?

Het zou genoeg moeten zijn de Regel van Sint-Benedictus aandachtig te lezen en te overwegen en haar op ons leven en onze situatie toe te passen om dat oriëntatievermogen te leren gebruiken, dat de christelijke wijsheid is. De hele traditie van de Kerk en het *magisterium* dat het actualiseert, zijn ons hiertoe gegeven.

Als ik de situatie en de noden van onze gemeenschappen – en niet alleen van de onze – bekijk, zou ik twee punten willen benadrukken.

De stilte die op Jezus gericht is

Het is bovenal belangrijk dat we er ons steeds opnieuw bewust van worden dat alleen Christus de ware Weg van het leven is (cf. Joh 14,6). Hij alleen leidt ons naar de Vader, oorsprong en doel van elk schepsel, van elke mens, van elk hart. En dat we ons er opnieuw bewust van worden dat Christus de Weg is terwijl hij met ons oploopt, ons vergezelt, door zich werkelijk aanwezig te stellen.

Alles moet altijd weer vertrekken vanuit een blik die Hem als aanwezig (h)erkent. Aanwezig in ons hart, in de Kerk, in de sacramenten, in Zijn woord, in onze naaste, in de arme. Deze (h)erkenning is een stille blik. Zoals we in de brief aan de Hebreëën lezen: 'Laten wij ons dan aansluiten bij die menigte getuigen van het geloof, en elke last en belemmering van de zonde van ons afschudden, om vastberaden de wedstrijd te lopen waarvoor we hebben ingeschreven. Zie naar Jezus, de aanvoerder en voltooiër van ons geloof' (Heb 12,1-2a).

Alles wordt een zinloze en uitputtende last als we nooit stilhouden om onze blik in stilte op Jezus te richten, ook al was het maar heel even. Zoals we gezien hebben bij het tafereel op de oever van het meer van Tiberiade: 'Geen van de leerlingen durfde Hem vragen: "Wie zijt Gij?", omdat ze wisten dat het de Heer was' (Joh 21,12). Ze staan daar, in stilte, met hun blik op Hem gericht, wachtend op zijn initiatief. De uitroep van Johannes - 'Het is de Heer!' - is een stille en aanbedende herkenning van hun hart geworden: het was niet nodig om te praten, om vragen te stellen, omdat 'ze goed wisten dat het de Heer was'.

Het is deze houding waardoor Jezus zich steeds meer kan manifesteren, en nog meer aanwezig kan komen: 'Jezus trad dichterbij, nam het brood en gaf het hun, en zo ook de vis' (Joh 21,13). De stilte die op de Heer gericht is, opent ons voor de gave van de eucharistie, de totale zelfgave van Christus aan de mens die zover gaat dat Hij zich aan ons gelijk maakt opdat wij Hem worden.

Met elkaar over Hem spreken

Vanuit deze stilte kunnen we met elkaar over Hem spreken. Nadat de herders Hem aanbeden hebben, spreken ze over Hem tot alle aanwezigen: 'Toen ze dit gezien hadden, maakten ze bekend wat hun over dit kind gezegd was' (Lc 2,17). De leerlingen van Emmaüs praten over wat de aanwezigheid en het woord van Jezus in het diepst van hun hart teweeggebracht hebben (cf. Lc 24,32). De apostelen praten over Jezus met Thomas (cf. Joh 20,25), waarna ze zich tot de hele wereld richten.

Het verbaast me hoe weinig we in onze gemeenschappen over Christus spreken, hoe ongewoon het voor ons is om met elkaar over Zijn aanwezigheid, Zijn woord te spreken. Het is alsof we, terwijl we samen op weg zijn, elkaar niet in herinnering brengen waarom we op weg zijn en waar we heen gaan. Hoe mooi is het daarentegen om elkaar het licht van de Zon die onze voeten richt aan elkaar door te geven. Als we soms geen vrede in ons hart en in onze relaties ervaren, is het precies omdat we elkaar niet voldoende helpen om ons te laten richten door Christus die onze voeten op de weg van de vrede wil richten.

Zelfs de Moeder van God en Sint-Jozef hebben zich moeten laten helpen en leiden door hen die het Kind aanschouwden en met hen over Hem spraken. De oude Simeon, die Jezus in de tempel verwelkomde, roept uit: 'Mijn ogen hebben thans uw Heil aanschouwd, dat Gij voor alle volken hebt bereid; een licht dat voor de heidenen

straalt' (Lc 2,30-32). En daarna begint hij met Maria over Jezus te praten: 'Zie, dit kind is bestemd tot val of opstanding van velen in Israël, tot een teken dat weersproken wordt...', waarbij hij ook het lot van de Moeder openbaart in het Verlossingswerk van haar Zoon: 'en uw eigen ziel zal door een zwaard worden doorboord' (Lc 2,34-35).

Welnu, dierbare broeders en zusters, het lijkt me dat er niets dringender voor ons en voor de mensheid is dan dat we de blik op Jezus Christus, de opgaande Zon, in het centrum van onze roeping plaatsen, en zo onder ons en met allen getuigen worden van dat Licht.

Moge dit de gave zijn die we aan onszelf, aan de Kerk en aan de wereld geven, nu, met Kerstmis en altijd!

A handwritten signature in black ink, reading "Mauro-Giuseppe Lepori O.Cist." The signature is written in a cursive, flowing style.

*Br. Mauro-Giuseppe Lepori
Vader Generaal OCist*